

สภาพการทำงานและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน ของพนักงานขนย้ายสินค้า

Working Conditions and Risk Behaviors Related to Occupational Accidents Among Material Handling Operators

จุฑาทิพย์ รัตนอนุ, ธาณี แก้วธรรมานุกุล, วราภรณ์ เลิศพูนวิไลกุล

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Jutatip Rattanaanu, Thane Kaewthummanukul, Waraporn Lertpoonwilaikul

Faculty of Nursing, Chiang Mai University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการทำงาน พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน อุบัติเหตุจากการทำงาน และความสัมพันธ์ระหว่างอุบัติเหตุจากการทำงานกับปัจจัยด้านสภาพการทำงานและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุของพนักงานขนย้ายสินค้าในสถานประกอบกิจการขนส่งสินค้า จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัด เชียงใหม่ รวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนธันวาคม 2552 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2553 ผลการวิจัย พบว่า สภาพการทำงานโดยรวมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับเสี่ยงสูง ร้อยละ 48.38 ส่วนพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานโดยรวมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 15.97 และระดับปานกลาง ร้อยละ 70.06 สำหรับอัตราการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานของกลุ่มตัวอย่างนับตั้งแต่เริ่มทำงานจนถึงปัจจุบัน ร้อยละ 73.03 และในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา ร้อยละ 38.16 นอกจากนี้พบว่า ทั้งสภาพการทำงานและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานมีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($OR = 2.03, p < .05$ และ $OR = 1.87, p < .05$ ตามลำดับ) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า สภาพการทำงานยังมีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ และพนักงานบางส่วนยังมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ ดังนั้น พยาบาลอาชีวอนามัยและทีมงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยควรตระหนักถึงความสำคัญในการส่งเสริมให้พนักงานมีพฤติกรรมการทำงานที่ปลอดภัยร่วมกับการปรับปรุงสภาพการทำงานให้มีความปลอดภัย เพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงาน

คำสำคัญ : ความปลอดภัยในการทำงาน พฤติกรรมเสี่ยงในการทำงาน อุบัติเหตุจากการทำงาน

Abstract

The main purposes of this study were to examine working conditions, risk behaviors, occupational accidents, and relationship between occupational accidents and working conditions and risk behaviors related to occupational accidents among 304 material handling operators in goods transport industry, Chiang Mai province. Data collection was conducted during December, 2009 to

January, 2010. The main results demonstrated that working conditions was at high-risk level (46.38%). Regarding risk behaviors related to occupational accidents, 15.97% had high level of the overall risk behaviors and 70.06% had moderate level of the overall risk behaviors. The rate of occupational accidents among workers since they started working until present was 73.03% and during the last three months was 38.16%. In addition, both overall working conditions and overall risk behaviors were significantly associated with occupational accidents ($OR=2.03$, $p<.05$ and $OR=1.87$, $p<.05$, respectively). The findings of this study indicated that working conditions still presented risk of occupational accidents and some workers had risk behaviors which might lead to occupational accidents. Occupational health nurses and occupational health and safety team should be aware of the importance of promoting safe work behaviors along with improving working conditions to ensure safety for workers.

Keywords: Occupational Safety, At-risk behavior, Occupational Accidents

บทนำ

สภาพการทำงานที่ไม่ปลอดภัยและพฤติกรรมเสี่ยงของคนทำงานเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานของคนทำงานในสถานประกอบการ^{1,2} จากการศึกษาสภาพแวดล้อมในสถานประกอบการเกี่ยวกับการขนย้ายสินค้าในคลังสินค้า พบว่า มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุสูงใกล้เคียงกับสภาพแวดล้อมในสถานที่ก่อสร้าง³ หน่วยงานด้านการบริหารสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานของประเทศสหรัฐอเมริกา (Occupation Safety and Health Administration [OSHA]) จึงได้จัดให้สถานประกอบการเกี่ยวกับการขนย้ายสินค้าในคลังสินค้าเป็นสถานประกอบการที่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานโดยสาเหตุสำคัญของอุบัติเหตุจากการทำงานที่พบ ได้แก่ อุบัติเหตุจากการใช้รถยก (fork lift) และกองสินค้าที่วางไม่เป็นระเบียบหล่นใส่⁴ จากสถิติแรงงานไทยที่ทำงานในประเทศไทยได้ค้นพบว่า สถานประกอบการขนส่งสินค้าเป็นสถานประกอบการที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ ได้แก่ อุบัติเหตุจากการถูก

อุปกรณ์หรือเครื่องมือหีบหรือบดทับ ถูกสิ่งของมีคมแทง บาดหรือเสียดสี⁵ จะเห็นได้ว่าผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการเกี่ยวกับการขนย้ายสินค้าในคลังสินค้ามีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน สำหรับในประเทศไทยสถิติการประสบอันตรายจากการทำงานของกองทุนเงินทดแทน ไม่มีการจำแนกชัดเจนว่าสถานประกอบการขนส่งสินค้า มีการประสบอันตรายจากการทำงานเท่าใด⁶

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพการทำงานและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงาน โดยเน้นเฉพาะแผนกรับสินค้าคันทาง แผนกรับสินค้าปลายทางและแผนกคลังสินค้า ของสถานประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่ง ในจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากแผนกดังกล่าวมีสภาพการทำงานที่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ ได้แก่ อุบัติเหตุจากการใช้รถยก (fork lift) การไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล และกองสินค้าที่วางไม่เป็นระเบียบหล่นใส่ และมีการใช้แรงงานจำนวนมากในการทำงาน ทำให้มีแนวโน้มต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานได้สูง อีกทั้งจากการทบทวน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน พบว่า สภาพการทำงานและการกระทำที่ไม่ปลอดภัยหรือพฤติกรรมเสี่ยงจากการทำงานมีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุ ผู้วิจัย จึงมองเห็นความจำเป็นที่จะศึกษาสภาพการทำงานและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานขนย้ายสินค้าในสถานประกอบการขนส่งสินค้า เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการจัดบริการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงานที่เหมาะสมต่อไป

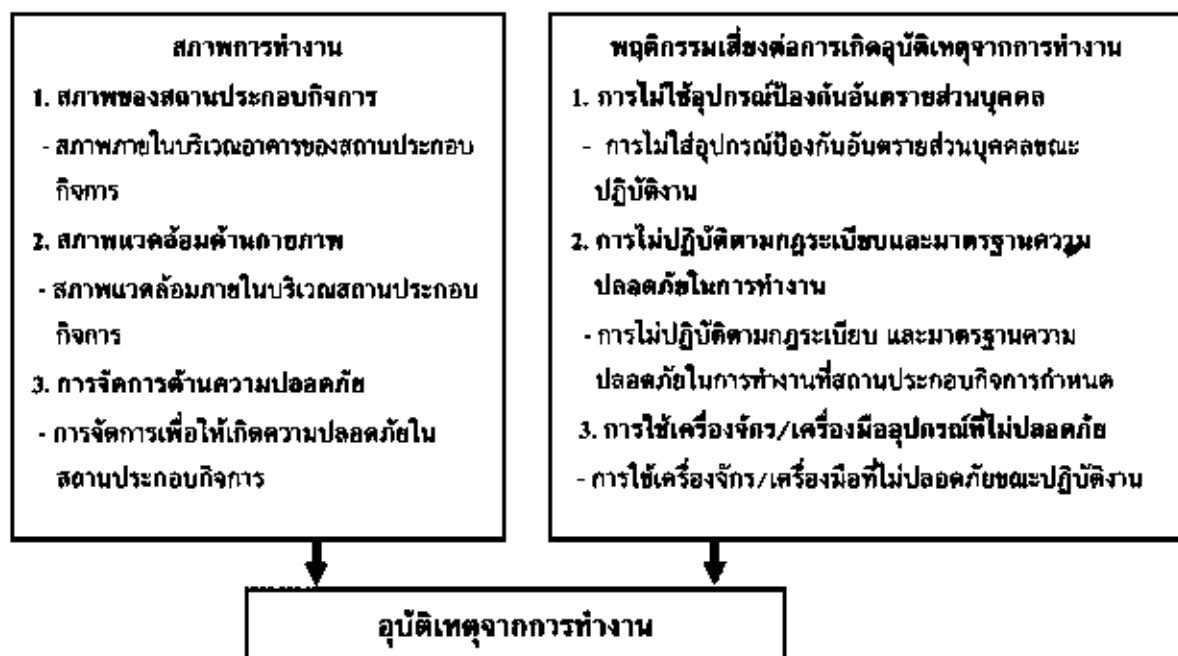
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการทำงาน พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน และอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานขนย้ายสินค้า
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง สภาพการทำงาน พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการ

ทำงาน และอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานขนย้ายสินค้า

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ สภาพการทำงานและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุเป็นสาเหตุหลักสำคัญที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน ซึ่งสภาพการทำงาน หมายถึง สภาพของสถานประกอบการ สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ และการจัดการด้านความปลอดภัย ส่วนพฤติกรรมเสี่ยงหรือการกระทำที่ไม่ปลอดภัย หมายถึง การไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลขณะปฏิบัติงาน การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบและมาตรฐานความปลอดภัยในการทำงาน และการใช้เครื่องจักร เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ไม่ปลอดภัย ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาหาความสัมพันธ์ (descriptive correlation research) โดยได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2552 และได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2552 ถึงเดือนมกราคม 2553

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานขนย้ายสินค้าที่ปฏิบัติงานแผนกรับสินค้าต้นทาง แผนกรับสินค้าปลายทางและแผนกคลังสินค้า จำนวน 304 คน ในสถานประกอบกิจการขนส่งสินค้าขนาดกลางที่มีการใช้ระบบการบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์ในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 1 โรงงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) เครื่องมือตรวจวัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพด้านเสียงและแสงที่ผ่านการรับรองมาตรฐานสากล และการสอบเทียบความถูกต้องของเครื่องมือ (basic calibration) ตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) แบบสัมภาษณ์สภาพการทำงาน พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน และอุบัติเหตุจากการทำงานสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แบบสัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน จากนั้นนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะและหาดัชนีความตรงตามเนื้อหา (content validity index [CVI]) ได้เท่ากับ 0.98 แบบสัมภาษณ์ได้นำไปทดสอบใช้กับพนักงานขนย้ายสินค้าที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 ราย ในสถานประกอบกิจการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดลำพูน จากนั้นนำมาคำนวณหาความสอดคล้องภายใน ซึ่งแบบสัมภาษณ์ในส่วนของสภาพการทำงานโดยรวมได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79 ส่วนแบบสัมภาษณ์ในส่วนของพฤติกรรมเสี่ยงต่อการ

เกิดอุบัติเหตุจากการทำงานโดยรวม ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลส่วนบุคคล พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน และอุบัติเหตุจากการทำงาน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลสภาพการทำงานแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และ 2) ข้อมูลจากการตรวจวัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ เสียงและแสงสว่าง วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ และแปลผลโดยใช้เกณฑ์มาตรฐานการตรวจวัดด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน แสงสว่าง เสียง ปี พ.ศ.2549 ของกระทรวงแรงงาน⁷ และความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการทำงานกับอุบัติเหตุจากการทำงาน และพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานกับอุบัติเหตุจากการทำงาน วิเคราะห์โดยใช้สถิติการถดถอยโลจิสติกส์ (logistic regression)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นเพศชาย ร้อยละ 55.26 มีอายุ 19-29 ปี อายุเฉลี่ย 31 ปี กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 54.93 มีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 57.24 มีระดับการศึกษาประถมศึกษาและไม่ได้เรียนหนังสือ มีรายได้เฉลี่ย 6,700 บาทต่อเดือน และร้อยละ 62.17 มีประสบการณ์ทำงาน 3 เดือนถึง 5 ปี กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 10.53 มีโรคประจำตัว โดยโรคประจำตัวที่พบ เช่น โรคระบบทางเดินหายใจ โรคระบบหลอดเลือดและหัวใจ เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ระหว่าง 48-69 ชั่วโมง จำนวนชั่วโมงการทำงานเฉลี่ย 58.01 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 94.74) ทำงานมากกว่า 48

ชั่วโมงต่อสัปดาห์และมีเพียงร้อยละ 5.28 ที่ทำงานน้อยกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

2. สภาพการทำงาน

สภาพการทำงานเป็นความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อสภาพการทำงานในสถานประกอบกิจการซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 46.38 เห็นว่าสภาพการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับเสี่ยงสูงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน ส่วนสภาพการทำงานรายด้าน กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 41.12-47.04 เห็นว่าสภาพของสถานประกอบกิจการ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการจัดการด้านความปลอดภัยอยู่ในระดับเสี่ยงสูง จากการตรวจวัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพพบว่า ผลการตรวจวัดระดับความเข้มแสงสว่างในบริเวณที่ทำงานในแผนกรับสินค้าปลายทาง ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 6 จุด (ร้อยละ 42.86) และในแผนกคลังสินค้า ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 5 จุด (ร้อยละ 100) ส่วนในแผนกรับสินค้าต้นทางผ่านเกณฑ์ทุกจุด (ร้อยละ 100) สำหรับผลการตรวจวัดระดับเสียงในบริเวณที่ทำงานทั้งสามแผนก พบว่าผ่านเกณฑ์ทุกจุด (ร้อยละ 100)

3. พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน

การศึกษครั้งนี้จำแนกข้อมูลพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับสูง ปานกลางและต่ำ โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 70.06 มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 15.79 มีพฤติกรรมเสี่ยงโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 68.42 มีพฤติกรรมเสี่ยงด้านการไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลอยู่ในระดับปานกลางและร้อยละ 8.88 มีพฤติกรรมเสี่ยงดังกล่าวอยู่ในระดับสูงด้านการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบและมาตรฐานความ

ปลอดภัย พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 69.41 มีพฤติกรรมเสี่ยงดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 15.13 มีพฤติกรรมเสี่ยงดังกล่าวอยู่ในระดับสูง สำหรับการใช้อุปกรณ์/เครื่องมือที่ไม่ปลอดภัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 68.09 มีพฤติกรรมเสี่ยงดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 20.40 มีพฤติกรรมเสี่ยงดังกล่าวอยู่ในระดับสูง

4. อุบัติเหตุจากการทำงาน

การเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 73.03 มีประสบการณ์การได้รับอุบัติเหตุจากการทำงานตั้งแต่เริ่มทำงานจนถึงปัจจุบัน และกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 38.16 มีประสบการณ์การได้รับอุบัติเหตุจากการทำงานในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา สำหรับระดับความรุนแรงของอุบัติเหตุจากการทำงานในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 98.28 ได้รับบาดเจ็บเล็กน้อยไม่ต้องหยุดงาน โดยกิจกรรมขณะได้รับอุบัติเหตุ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นขณะยก/ขนย้ายสินค้าด้วยมือ (ร้อยละ 93.11) ลักษณะของการเกิดอุบัติเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการยกของหนัก (ร้อยละ 86.21) ลักษณะการบาดเจ็บส่วนใหญ่เกิดจากการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ (ร้อยละ 81.90) ส่วนอวัยวะที่ได้รับบาดเจ็บ ได้แก่ หลัง (ร้อยละ 71.55) สำหรับการดูแลหลังได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน พบว่า ไม่ได้รับการปล่อยให้หายเอง ร้อยละ 50.39

5. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการทำงานและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานกับอุบัติเหตุจากการทำงาน

ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการทำงานและการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานของกลุ่มตัวอย่าง นับตั้งแต่เริ่มทำงานจนถึงปัจจุบัน พบว่า สภาพการทำงานมีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($OR=2.03$, $p < 0.05$) ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเสี่ยงต่อการ

เกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน และการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน พบว่า พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานมีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน ($OR=1.87$, $p<0.05$)

อภิปรายผล

ข้อค้นพบจากการศึกษาสภาพการทำงาน พบว่า สภาพการทำงานโดยรวมตามการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับเสี่ยงสูงถึงร้อยละ 46.38 แสดงว่าสภาพการทำงานของสถานประกอบการยังมีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 45.39-69.41 เห็นว่าสภาพของชั้นวางสินค้าไม่มั่นคง/แข็งแรง และสภาพรถโฟล์คลิฟท์ สภาพรถแวนด์ลิฟท์ และสภาพแผ่นรองรับสินค้าชำรุด เมื่อพิจารณาสภาพการทำงานรายด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 53.95-59.21) เห็นว่าบริเวณที่ทำงานมีเสียงดังก่อให้เกิดความรำคาญ และบริเวณที่ทำงานมีอากาศร้อนอบอ้าว และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 13.16 เห็นว่าบริเวณที่ทำงานมีแสงสว่างไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และด้านการจัดการความปลอดภัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 52.96-72.07) เห็นว่าสถานประกอบการจัดอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลแก่พนักงานยังไม่เพียงพอ ไม่ได้จัดทำป้ายเตือน/เครื่องหมายแสดงบริเวณพื้นที่อันตรายให้พนักงานหรือป้ายพิกัดนำพนักงานที่รถโฟล์คลิฟท์สามารถยกได้ติดไว้ที่รถ และไม่มีคู่มือการใช้งาน และการบำรุงรักษา รถโฟล์คลิฟท์/รถแวนด์ลิฟท์สำหรับพนักงาน ถึงแม้ว่าข้อค้นพบดังกล่าวเป็นเพียงการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่าง แต่ก็สะท้อนให้เห็นว่าสภาพการทำงานในสถานประกอบการยังมีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงาน ส่วนข้อค้นพบจากการสำรวจสถานประกอบการของนักวิจัยพบว่า สภาพของสถานประกอบการ เช่น รถโฟล์คลิฟท์ รถแวนด์

ลิฟท์ แผ่นรองรับสินค้าและชั้นวางสินค้าบางส่วนมีสภาพชำรุดแต่ยังคงมีการใช้งานอยู่ และจากการตรวจวัดเสียงที่แวดล้อมทางกายภาพในบริเวณที่ทำงาน พบว่าระดับความเข้มของแสงสว่างในแผ่นรองรับสินค้าปลายทางและแผนกคลังสินค้าไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานกระทรวงแรงงานด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับ ความร้อน แสงสว่าง เสียง ปี.พ.ศ. 2549 จำนวน 11 จุด (ร้อยละ 44.00) จากจำนวนการตรวจวัดทั้งหมด 25 จุด ส่วนผลการตรวจวัดระดับเสียงพบว่าผ่านเกณฑ์ทุกจุด (25 จุด) จากข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับข้อค้นพบตามการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่าง ยกเว้นผลการตรวจวัดระดับเสียง ถึงแม้ว่าระดับเสียงในบริเวณที่ทำงานจะผ่านเกณฑ์มาตรฐานทุกจุด แต่มีบางจุดที่ระดับเสียงอยู่ในช่วงที่ค่อนข้างสูง คือ 79.5-84.2 dB(A) ซึ่งอาจรบกวนสมาธิการทำงานหรือก่อให้เกิดความรำคาญแก่พนักงานได้

ข้อค้นพบด้านพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 70.06 มีพฤติกรรมเสี่ยงอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากสถานประกอบการมีการดำเนินการหรือมีนโยบายด้านความปลอดภัยในการทำงาน เช่น มีการอบรมด้านความปลอดภัยก่อนการปฏิบัติงานและเป็นประจำทุกปีให้กับพนักงาน อีกทั้งวิธีการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์ โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบและมาตรฐานความปลอดภัยในการทำงาน ซึ่งเป็นประเด็นที่อาจทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่ให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงได้ ทำให้กลุ่มตัวอย่างกว่าสองในสาม มีพฤติกรรมเสี่ยงอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านบุคคลที่อาจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงของคนทำงาน เช่น ระดับการศึกษา อายุ^{8, 9} ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่า สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาเท่ากับหรือต่ำกว่า ประถมศึกษาและสูงกว่าระดับประถมศึกษา และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุเท่ากับหรือต่ำกว่า 30 ปีและสูงกว่า 30 ปี มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน อาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้

กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับอุบัติเหตุจากการทำงานพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 38.16 เคยได้รับอุบัติเหตุจากการทำงานในช่วงเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาในโรงงานแปรรูปไม้ยางพารา พบว่า มีอัตราการเกิดอุบัติเหตุที่ใกล้เคียงกัน แม้ว่าจะเป็นประเภทสถานประกอบกิจการที่แตกต่างกัน โดยพบอัตราการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน ร้อยละ 33.80-40.64^{10,11} ทั้งนี้อาจเนื่องจากสถานประกอบกิจการขนส่งสินค้าและโรงงานแปรรูปไม้ยางพาราเป็นโรงงานที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน¹² แต่เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการเกิดอุบัติเหตุในโรงงานแปรรูปไม้ พบว่า เกิดจากวัตถุบาด/ทิ่มแทง วัตถุกระแทก/ชน และอวัยวะร่างกายที่ได้รับบาดเจ็บ ได้แก่ มือและนิ้วมือ ซึ่งต่างจากการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า ลักษณะการเกิดอุบัติเหตุเกิดจากการยกหรือเคลื่อนย้ายของหนัก และอวัยวะที่ได้รับบาดเจ็บมากที่สุด คือ หลัง ทั้งนี้อาจเนื่องจากความแตกต่างของบริบทของสถานประกอบกิจการ และสภาพการทำงานของสถานประกอบกิจการแต่ละแห่ง นอกจากนี้การที่กลุ่มตัวอย่างเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน อาจเนื่องจากอิทธิพลของปัจจัยด้านบุคคล เช่น อายุและประสบการณ์ทำงาน ซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ¹³ โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้กว่าครึ่ง (ร้อยละ 55.26) มีอายุน้อยกว่า 30 ปี และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 62.17 มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 5 ปี จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่สนับสนุนการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการทำงานและอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานขนย้ายสินค้านับตั้งแต่เริ่มทำงานจนถึงปัจจุบัน พบว่า สภาพการทำงานโดยรวมมีความสัมพันธ์กับอุบัติเหตุจากการ

ทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($OR = 2.03, p < 0.05$) กล่าวคือ คนที่ทำงานในสภาพการทำงานที่มีระดับเสี่ยงสูงจะมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานเป็น 2.03 เท่าของคนที่ทำงานในสภาพการทำงานที่มีระดับเสี่ยงต่ำ และผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานและอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานขนย้ายสินค้า พบว่า พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน โดยรวมมีความสัมพันธ์กับอุบัติเหตุจากการทำงาน ($OR = 1.87, p < 0.05$) โดยคนทำงานที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานในระดับสูงจะมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานเป็น 1.87 เท่าของคนทำงานที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานในระดับต่ำ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องตามแนวคิดทฤษฎีที่ระบุว่า สภาพการทำงานและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานหรือการกระทำที่ไม่ปลอดภัยเป็นสาเหตุหรือส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน^{1,2}

นอกจากนี้ผลการวิจัยนี้ยังพบว่า การทำงานล่วงเวลา และโรคประจำตัวมีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ ($OR = 3.72, p < 0.05$ และ $OR = 13.52, p < 0.05$ ตามลำดับ) โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 94.74)¹⁴ มีชั่วโมงการทำงานมากกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และกลุ่มตัวอย่างบางคนมีโรคประจำตัว เช่น โรคต้อเนื้อ/ต้อหิน โรคหัวใจ และโรคความดันโลหิตสูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า ชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานอาจทำให้สภาพร่างกายเกิดความเหนื่อยล้า อ่อนเพลียจากการทำงานส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลงเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานได้^{14,15} และจากการทบทวนวรรณกรรมที่พบว่า การมีโรคประจำตัว เช่น โรคต้อเนื้อ/ต้อหิน โรคความดันโลหิตสูง เป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดอุบัติเหตุจากการทำงานได้¹⁶ เนื่องจากโรคต้อเนื้อ/ต้อหิน อาจทำให้เกิดความผิดพลาดในการมองเห็นขณะ

ทำงาน ส่วนโรคหัวใจ และโรคความดันโลหิตสูง ทำให้คนทำงานต้องรับประทานยาเพื่อการรักษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งยาดังกล่าวอาจทำให้เกิดผลข้างเคียง เช่น อาการวิงเวียนศีรษะ ง่วงซึม ทำให้สูญเสียสมาธิในการทำงาน ส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุจากการทำงานได้⁶

ข้อเสนอแนะ

พยาบาลอาชีวอนามัยที่ทำงานในการจัดบริการอาชีวอนามัยให้แก่พนักงานควรเน้นการส่งเสริมพฤติกรรมการทำงานที่ปลอดภัย แก่ไขพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน พฤติกรรมเสี่ยงด้านการไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบและมาตรฐานความปลอดภัย และการใช้เครื่องจักร/เครื่องมือที่ไม่ปลอดภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพนักงานที่ต้องทำงานล่วงเวลาและมีโรคประจำตัว

สำหรับเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานควรให้ความสำคัญกับการปรับปรุงสภาพการทำงานให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานความปลอดภัยตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การจัดทำป้ายเตือนและเครื่องหมายแสดงบริเวณพื้นที่อันตรายให้พนักงานทราบ หรือ ติดป้ายบอกพิกัดน้ำหยกที่รอยกให้เห็นชัดเจน การกำกับดูแลให้พนักงานปฏิบัติตามคู่มือความปลอดภัยและการบำรุงรักษาเครื่องจักรและแชนด์ลิฟท์และการปรับปรุงความเข้มของแสงสว่างในบริเวณที่ทำงาน เป็นต้น

สำหรับคณะกรรมการอาชีวอนามัย ความปลอดภัย และสิ่งแวดล้อม ควรกำหนดนโยบายหรือแผนงานด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้แก่ การออกกฎระเบียบข้อบังคับในการทำงาน และการกำหนดวิธีปฏิบัติงานที่ปลอดภัย เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลอาชีวอนามัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เอกสารอ้างอิง

1. Heinrich HW, Petersen D & Roose N. Industrial accident prevention: A safety management approach. 5th ed. New York: McGraw-Hill; 1980.
2. Reason. Human error: models and management. Journal of British Medical 2000; 320: 768-70.
3. Camps Solicitors. Accidents at work. [online] 2008 [cited 2009 January 27]. Available from: <http://www.campslaw.co.uk/warehouse-construction.html>
4. Occupational Safety and Health Administration [OSHA]. OSHA to start warehouse Hazard inspections. [online] 2004 [cited 2009 February 23]. Available from: <http://www.mmh.com/article/CA431800.html>
5. กระทรวงแรงงาน. ความปลอดภัยในการประกอบอาชีพและการดูแลสุขภาพของแรงงานต่างชาตินในประเทศได้หวั่นความปลอดภัยและสุขศาสตร์ในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี. (ออนไลน์). 2549 เข้าถึงได้จาก: <http://www.iosh.gov.tw/upload/netbook/foreign/960718-303.pdf>. (วันที่ค้นข้อมูล: 22 มกราคม 2552)
6. สถิติการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน สำนักงานกองทุนเงินทดแทน อ้างใน คู่มือการฝึกอบรม หลักสูตรเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับบริหาร กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน. พิมพ์ครั้งที่ 7.

- กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล็อก; 2552.
7. กระทรวงแรงงาน. การกำหนดมาตรฐานในการบริหารและการจัดการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานเกี่ยวกับความร้อน แสงสว่าง และเสียง 2549 (ออนไลน์). 2549. เข้าถึงได้จาก: [http://www.oshthai.org/CmsLite/download/pdf/safetystaff\(new\).pdf](http://www.oshthai.org/CmsLite/download/pdf/safetystaff(new).pdf). (วันที่ค้นข้อมูล 28 มกราคม 2552)
  8. Nouri J, Azadeh A & Fam IM. The evaluation of safety behavior in a gas treatment company in Iran. *Journal of Loss Prevention in the Process Industries* 2008; 21: 319-25.
  9. ชุตินา พันธ์ละม้าย. พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของในพนักงานอุตสาหกรรมอาหารทะเลบรรจุกระป๋อง (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลอาชีวอนามัย) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2550.
  10. นันทนัฐ ชนาค. ความชุกของอุบัติเหตุและพฤติกรรมเสี่ยงของคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ยางพารา (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลอาชีวอนามัย) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2548.
  11. ศิริลักษณ์ คงสัตยกุล. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานของคนงานในโรงงานแปรรูปไม้ยางพารา จังหวัดระยอง (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา; 2546.
  12. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน. โครงการลดสถิติอุบัติเหตุในสถานประกอบกิจการที่ประสบอันตรายสูง 16 ประเภท. (ออนไลน์). 2546. เข้าถึงได้จาก: <http://www.geocities.com/udomlabour/safetywork1.htm> (วันที่ค้นข้อมูล: 28 กุมภาพันธ์ 2552).
  13. Chau N, Gauchard GC, Siegfried C, Benamghar L, Dangelzer JL, Francais M, et al. Relationships of job, age, and life conditions with the causes and severity of occupational injuries in construction workers. *Journal of Int Arch Occup Environ Health* 2004; 77: 60-6.
  14. Harrington JM. Health effects of shift work and extended hours of work. *Journal of occupational environmental medicine* 2001; 58: 68-72.
  15. Wada K, Arimatsu M, Yoshikawa T, Oda S, Taniguchi H, Higashi T, et al. Factors on working conditions and prolonged fatigue among physicians in Japan. *Journal of Int Arch Occup Environ Health* 2008; 82: 59-66.
  16. Jovanovic J, Jovanovic M, Kezunovic L, & Stojic M. Individual characteristics of workers involved in occupational accidents. *Journal of Acta Medica Medianae*. 2005; 4: 5-10.